

A MŰVELT VILÁG ÉS A MISSZIÓK

AUGUSZTUS 5. és 8. között nemzetközi missziós kongresszus volt „akadémikusok“, azaz műveltek számára a Mödling melletti S. Gabriel nevű misszióképző intézetben. Ezen a kongresszuson 21 nemzet képviseltette magát, többi közt Kína, Japán és India is. A résztvevők száma 1.200 volt, köztük 120 magyar, nem számítva a megszállt területekről jött magyarokat. A következő évben ezt a kongresszust, mely immár a VII. lesz, Löwenben szeretnék megtartani, azonban a belga állam fennállásának centenáriuma miatt az ünnepekkel túlhalmozott Löwen a kongresszus rendezését aligha vállalhatja s ez esetben Budapestet szemelnék ki a kongresszus székhelyéül, ahol 1925-ben hasonló kongresszust már szép sikerrel tartottak.

Sokan azok közül, akik a sankt-gabrieli kongresszusra mentek, azt hitték, hogy néminemű ájtatossági gyakorlatokban és kenetes buzdító beszédekben lesz részük, melyeknek vége az szokott lenni: adakozatok a missziók céljaira. Ezek alaposan csalódtak, mert e helyett kiváló tudósok magasszintű és igen érdekes előadásait hallották. A szónokok egy-két kivétellel egyetemi tanárok voltak, papok és világiak vegyest. Köztük a bécsi, a milánói és budapesti egyetemek rektorai; a világhírű etnológus: P. Wilhelm Schmidt;¹ Ausztria szövetségi elnöke: Miklas; a volt kancellár: Seipel; egy megtért bramin Bombayból: Zachariás stb. S valamennyien egy célért dolgoztak: fel akarták kelteni az érdeklődést a missziók ügye iránt, a missziók fontosságát a legkülönbözőbb oldalról mutatták be, így győzvéen meg hallgatóikat, hogy a missziók ügye nemcsak a klérus ügye, hanem minden hívőé, sőt minden kultúremberé, nemcsak azon országoké, melyeknek gyarmataik vannak, hanem egész Európáé és az egész emberiségé.

A laikusoknak, különösen a művelt laikusoknak beilleszkedését a hithirdetés művébe a katolikus egyház fájdalmasan nélkülözi. Hogy még ezen a téren sok kívánni való van, azt a kongresszus képe is megmutatta, mert bár szép számmal voltak egyetemi hallgatók és hallgatónők, tanítók és tanárok, sőt iparosok és kereskedők is, a hallgatóság kétharmad részét még mindig papok és apácák tették.

Az ősegyházban a laikusok maguk voltak a legbuzgóbb hittenjesztők. Mikor a középkorban a pápák vették kezükbe a népek megtérítésének ügyét, a laikusok szerepe csökkent a misszionáló szerzetesrendekkel szemben. Ezek közül először a kolostorokhoz gyökeredzett bencések képezték a hithirdetők zömét és típusát, a 13. századtól kezdve a mozgékonyabb, a mártírhalálért lelkesedő, de sokszor az

¹ L. Magyar Szemle V. k. 128—130. 1.

okosság szabályait buzgóságból túllépő kolduló szerzetesek léptek előtérbe, végül a 16. században a mozgékonyt szigorú fegyelemmel összekötő és jól átgondolt terv szerint dolgozó jezsuiták teremtettek új misszionárius típust. A pápák újabbkori missziós tevékenységének hirdetőjévé viszont a XV. Gergelytől 1622-ben alapított „Propaganda“ lett. A pápák és a misszionáló szerzetek a hithirdetés költségeit is előteremtették. Így a laikusok félreálltak, sőt a felvilágosodás hatása alatt közönyösek, hidegek, ha nem ellenséges indulatúak lettek a missziókkal szemben.

A laikusok bevonása a katolikus missziós mozgalmakba a múlt század elején kezdődött, részben protestáns hatásra. A protestánsok hierarchikus szervezetre és szerzetes rendekre nem támaszkodhatván, kezdettől fogva a néptől vették a hithirdetés anyagi eszközeit. A katolikusokat e példának követésére készítette az a körülmény is, hogy Napoleon a „Propaganda“ vagyonát elkobozta. A laikus missziós mozgalom megalapítója a katolikusok között egy szegény munkásleány volt, Janicot Paulina Mária, aki 1822-ben Lyonban megszervezte a Hitterjesztés Egyesületét, amely csakhamar az egész egyházra kiterjedt és a századik évfordulón, 1922-ben Róma székhellyel pápai egyesületté lett. Ezt követte 1843-ban a nancyi alapítású Szent Gyermekség Műve, mely a bennszülött papság nevelését támogató Szent Péter Művel együtt szintén pápai egyesületté emeltetett. Ezek az egyesületek arra vannak hivatva, hogy a laikusok tömegeit a missziók támogatása érdekében megszervezzék.

Ezek az egyesületek anyagi tekintetben nagy segítséget jelentenek a misszióknak. Így 1926/27-ben a pápai missziós egyesületek összesen 65,686.665*19 lírát gyűjtöttek, ami az 1923-as gyűjtéssel szemben 50%-os emelkedést jelent. A számok azóta is emelkedő irányzatot mutatnak, jelölül a propaganda sikerének. A Hitterjesztés Egyesülete például 1927/28-ban 47,209.400 lírát gyűjtött az 1926/27-i 45,911.066 lírával szemben. A pápai egyesületeken kívül magánegyesületek is gyűjtenek évenként 10—12 millió lírát. Ez azonban még mindig elenyésző csekélység a hithirdetés anyagi szükségleteivel szemben. Wolkenberg Alajos nagy missziótörténeti műve szerint a katolikus misszióknak csak a fenntartása, tehát nem a kiterjesztése is legkevesebb évi 150—160 millió pengőt igényel. Ezzel szemben a laikusok közt végzett gyűjtések a fentiek szerint csak kerek 75 millió lírát, azaz 22½ millió pengőt tesznek ki. A terhek egy jó részét tehát még mindig a szerzetesrendek és a pápa viseli.

A protestánsoknál az adományok jóval bőségesebben folynak be. Míg 1815-ben csak 8.500 dollárt mutattak ki, 1923-ban 1.500 millió francia frank volt az eredmény. Míg egy-egy katolikusra esik 0.12 frank missziós adomány, egy-egy protestánsra 30 frank. Tanulságos a hithirdetők számának összehasonlítása is. A protestánsoknak volt 1923-ban 29.198 hithirdetőjük, 17.744 európai és 281.926 bennszülött segéderővel, a katolikusoknak 13.000 hithirdetőjük összesen 111.109 segéderővel. Hívek száma a katolikus missziókban 1928 májusában 13,602.631, a hitújoncoké 1,765.496; a protestáns missziókban a hívek száma 6,540.830.

A protestánsok nagy előnye az anyagiak és a segéd személyzet száma tekintetében ugyan részben abból magyarázható, hogy a nagy és gazdag angolszász népek köréből merítik a segélyeket és hogy az európai források közül a holland és a skandináv államok a háborúban érintetlenek maradtak, míg a katolikusok inkább a szegényebb román népekre támaszkodnak. Ez a magyarázat azonban csak részleges. A főök a protestáns intelligencia nagyobb érdeklődése missziói iránt.

Alighogy a protestáns missziók a múlt század elején munkába léptek, misszionáriusaik az egyetemi ifjúság körében előadásokat tartottak a vad népek testi-lelki nyomoráról, az európaiak kegyetlenkedéseiről a szegény bennszülöttekkel szemben. A minden jóra kapható ifjúság ez előadások hatása alatt csakhamar missziós köröket alapított, ezekben a missziós kérdéseket tanulmányozták, sőt magukat misszionáriusokká képezték ki. Egyedül Svédországban 1894-ben 2.000 missziós diákegyesület volt 115.000 taggal. A mozgalom Amerikába is áttért és John Mott hatalmas szervező erejével amerikai méreteket ért el. Mikor 1882-ben Moddy a cambridge-i egyetemen előadást tartott, megnyerte a misszióknak a milliomos Studdot. Ez anyagilag is sokat jelentett. Általában a protestáns ifjúsági missziós egyesületek tagjai vagy maguk mentek ki hithirdetőknak, illetőleg missziós orvosoknak vagy tanítóknak, — a protestáns missziós személyzet háromnegyed része ezekből a körökből kerül ki — vagy pedig szigorú kötelességüknek tartják a missziókba menő tagok anyagi és erkölcsi támogatását. Protestáns gyarmati hatóságok, újságírók, politikusok és államférfiak teljes erővel síkraszállnak missziók érdekében.

Ezzel szemben a katolikus hithirdetők sajnosán tapasztalták a gyarmati hatóságok meg nem értését, sőt ellenséges indulatát. Portugália 1910-ben a forradalom kitörésekor gyarmatairól elűzte a hithirdetőket, hogy azokat az úgynevezett laikus missziókkal helyettesítse. (Azóta már visszahívta és újabban támogatja a misszionáriusokat.) Franciaországban a Combes-féle kultúrharc eredményeképp a misszionáriusok száma úgy megfogyatkozott, hogy a francia missziós társaságoknak fel kellett adniok több állomásukat, vagy ahol ezt nem tették, ott kénytelenek voltak annyi más nemzetiségű erőt felvenni, hogy társulataik francia jellege megszűnt. A lyoni missziós társulatnak például a század elején csak 10% nemfrancia eleme volt, ma már 40%. (Azóta persze Franciaországban is megváltozott a helyzet: Briand a radikálisok és szocialisták nagy ellenkezése dacára keresztülvitte több hithirdetéssel foglalkozó kongregáció újoncházának parlamenti autorizádóját.) Úgy Franciaország, mint Belgium gyarmati hatóságai egyenesen megtiltották a missziók térítő munkáját a mohamedánlakta területeken, abból a téves felfogásból vagy ürügyből indulva ki, hogy az ilyen térítő munka reakciója a mohamedán fanatizmus felkeltése volna. A katolikus templomok elé bajonettes katonát állítottak, kinek kötelessége volt megakadályozni, hogy humuszos ember a templomba lépjen. Hogy a mohamedán alattvalók szeretetét megnyerjék, tüntetőleg megjelentek a mohamedán istentiszteleteken, támogatták a mohamedán iskolákat, sőt szemináriumokat és elősegítették Dél-Algír négereinek mohamedán hitre térítését. A hollandusok is gyanakodva

nézték a hithirdetők minden mozdulását és gyarmataikban egész az 1927-i jávai kommunista lázadásig mindenképpen akadályozták az evangélium hirdetését. Csak újabban jönnek rá a gyarmati hatóságok, hogy kereszténnyé lett alattvalóik sokkal megbízhatóbbak a pogányoknál.

Világos, hogy az esetben, ha a katolikusok is idejében felkeltik a művelt laikusokban az érdeklődést a missziók ügye iránt, ha jobban bevonják őket akcióikba, több megértést találnak.

Nagy hiba volt az is, hogy az európai egyetemekre jött ázsiai ifjakat a kereszténység nem iparkodott magának megnyerni. Ellenkezőleg: hitetlen egyetemi tanárok gyakran valósággal megméltelyezték őket egyházgyűlöletükkel és felforgató eszméikkel. Magának az európai ifjúságnak erkölcsi élete és vallásos felfogása általában szintén nem volt alkalmas arra, hogy tetszetős színben tüntesse fel a keresztény vallást. Innen érthető, hogy Japán közép- és főiskoláiban még most is a darwinizmust hirdetik, mikor Európában rég feladták azt és hogy Kína diákjai a legnaívabb materializmusnak csinálnak propagandát a nép közt.

Ezek a körülmények indították a katolikusokat is fokozott akcióra. 1910-ben, 30 évvel az első ilyenmű protestáns alakulás után Schmidlin tanár Németországban megalakította az első egyetemi missziós kört, Charles, a népszerű jezsuita tanár ugyanezt tette Belgiumban, Thaurén Ausztriában, Turowsky Lengyelországban. Az eredmény ma igen szépek mondható. Németországban 1928-ban már 4.000 tagja volt az ifjúsági missziós köröknek, Belgiumban 1.600. Amerikában a középiskolásokat is bevonták a mozgalomba és 1917-ben kezdték megszervezni az úgynevezett Crusadokat, melyek jelenleg már 500.000 tagot számlálnak. A francia ifjúsági missziós mozgalomnak egyik érdekes gyümölcse, hogy azon 1450 ázsiai ifjú közül, kik a francia egyetemeken tanultak, három év alatt megnyertek 300-at. Közülök egyik, Tan Mária János, a sankt-gabrieli kongresszuson előadást is tartott.

E sokat ígérő mozgalom kiszélesítésére és elmélyítésére szolgálnak a „nemzetközi akadémikus missziós kongresszusok“.

Sokan szeretik a hithirdetést buzgó lelkek romantikus vállalkozásának tekinteni. Pedig a misszionálás éppoly világtörténeti jelentőségű tény ma is, mint volt a római császárok korában, vagy a középkorban, mikor Chlodvig a frankokat, vagy Szent István a magyarokat a kereszténységre térítette. Ma a Távolság Keleten éppúgy, mint Afrika partvidékein versengés folyik a bolsevizmus között, mely ügynökeit elküldi még a messze Dél-Afrika ipari tájaira is és a kereszténység hozott, mely a műveltségben elmaradt népeket felemelni és így ellenállóbbá tenni törekszik az orosz mérge ellen. Ugyancsak nagy versengés folyik Afrikában az izlám és a kereszténység között. A primitív bennszülöttek a magasabb kultúrájú fehérekkel érintkezve magasabbrendű vallást is kívánnak, mint a fétisimádás és kapva-kapnak az elsőn, melyet nekik nyújtanak. Az izlám térítői kihasználják a lelkek ezen szomjúságát és elárasztják Afrika belsejét; velük szemben a mi misszionáriusaink keresztény hitközségekből álló eleven szövényt akarnak húzni az egyenlítő táján a fekete kontinensen keresztül, hogy így amazok előtörését dél felé megakadályozzák. Vájjon sikerülni fog-e ez nekik? Ha az

izlám lesz a győztes, akkor ez a többnejűséget és ezzel kapcsolatban a nő megalázott helyzetét, a rabszolgatartást, a keresztény fehérek fanatikus gyűlöletét, s így mélységes szakadékot fog jelenteni Európa és Afrika lelke között, viszont ha a kereszténység lesz a győztes, akkor ez a fajok közeledését fogja szolgálni a legmagasabb világnézet alapján. Olyan problémák ezek, melyek mellett nem mehetünk el közömbösen.

Sokszor hallani, hogy a misszionáriusok dicséretes munkát végeznek, mikor a vadak közé mennek, azonban ellenszenvessékké teszik magukat, mikor olyan kultúrájú népekre, mint a hinduk, kínaiak, japánok, kiknek ősi kultúrájukkal összefüggő vallásuk is van, rá akarják „erőltetni“ a kereszténységet. Ha ez ellenvetés helytálló lenne, akkor a régi rómaiak és görögök közt sem lett volna szabad hirdetni az evangéliumot, mert hisz ezek a népek is magas kultúrával rendelkeztek. De amint a régi római és görög kultúra nem tudta megóvni e népeket a legnagyobb vallási és erkölcsi dekadenciától, melyből csak a kereszténység emelte ki az emberiséget, hasonlóképp nagy vallási és erkölcsi dekadenciát mutatnak fel az ázsiai népek kultúrái. Hogy csak egy-két pontra mutassunk: Japánban az öngyilkosság kultusza, Kínában a gyermekkítétel, Indiában a kasztok merev elkülönülése és az özvegyek sanyarú helyzete, mindhárom részen az emberi méltóságot lealacsonyító bálványimádás egyenesen sürgeti a kereszténységnek és a belőle folyó gyógyító erőknél átlántálását ezen országokba. A hithirdetők elve az úgynevezett akkomodáció, ennek szolgálatában kímélettel bánnak a misszionált népek kultúrájának minden olyan elemével, amely egészséges vagy a keresztény igazságokkal összeegyeztethető. Vallásukból is lehetőleg kikutatják az őskinyilatkoztatásból megmaradt egészséges alapokat, hogy azokon tovább építsenek. Maga a kereszténység alapítója is így járt el, mikor azt hirdette, hogy nem a törvényt felbontani, hanem teljessé tenni jött. A kereszténység átvételével tehát nem fognak veszteni az ősi kultúrájuk. Sőt, miután átvették kultúránk vívmányait, átveszik annak lelkét is.

Az európai kultúrával járó kritikai szellem fuvallatára az ázsiai vallások összeomlanak. Helyüket egy új vallásnak vagy világnézetnek kell elfoglalnia, mert a népek és államok erkölcsüket és így létüket is a vallásba horgonyozzák. Vallás nélkül ideges bizonytalanság vesz rajtuk erőt. Látjuk ezt Kínában, ahol a forradalom valósággal tabularasát csinált az ősi hagyományok terén és ahol tapogatózva keresik most a kiutat a polgárháborúk káoszából és próbálnak valami tekintélyt teremteni, amely körül a rend kikristályosodjék. Látjuk ezt Japánban, ahol ez év júniusában Tokióban kongresszusra gyűltek össze a leányiskolák igazgatói, összesen 758-án és megállapították, hogy a vallásos nevelést az ország nem nélkülözheti, de nem tudtak megállapodni abban, melyik legyen az a vallás, melyben a japán ifjúság neveltessék. A nemzeti sinto kultuszt akarják általánossá tenni úgy, hogy ez minden vallási elemtől megfosztva tisztán az ősök kultusza legyen. De ez esetben már nem vallással állunk szemben. A buddhizmusnak is nagy pártja van Japánban, de különösen Sziámbán, ahol most az állam megíratta a buddhista katekizmust is és a király előszavával ellátva kiadta az iskolák számára. A buddhizmus olyan

szerepet kezd játszani Ázsiában, mint játszott egykor a neoplatonizmus a római birodalomban. Megtisztítják pogány visszataszító elemeitől, keresztény elemeket visznek bele, istentiszteleteit nagy fényvel és vonzó pompával tartják, kidolgozzák filozófiáját, vonzóvá, a kereszténységnek életképes versenytársává akarják tenni. Bátran állíthatjuk azonban, hogy amint a neoplatonizmus Aposztata Julián támogatása dacára sem tudott a kereszténységgel szemben győzni, hasonlóképpen ez az új ázsiai szinkretizmus is kénytelen lesz otthagyni a küzdőteret. Ha pogány elemeit, például a népszerű Amaterasu istennő tiszteletét meghagyja, akkor irracionális marad és ezért fog elpusztulni, ha pedig ezeket elhagyja és tisztán elvont filozófiává finomodik, akkor a népszéles rétegei közt fogja a talajt elveszteni.

Nem szabad felejtenünk, hogy éppen Európa az, amely az ázsiai népeket materialisztikus és felvilágosodott bölcseletével vallásuktól megfosztotta. Mintegy erkölcsi kötelessége tehát, hogy nekik vallást adjon és így közójük megnyugvást hozzon. A kereszténység van hivatva arra, hogy az ősvallások pusztulásával felszabadított belső erőket és szenvedélyeket fegyelmezze s így az anarchiának elejét véve, a rend feltételeit Ázsia népeinek megadja. Ha a keresztény Európa e hivatását nem tudja vagy nem akarja teljesíteni, akkor helyette utat keres és talál magának a bolsevizmus, melynek ügynökei behálózta az egész Távol Keletet a Csendes-Óceán szigetvilágával együtt.

Vannak, akik a missziók vallásos motívumai iránt, minők a lélekmentés vagy a kereszténység presztízse, érzéketlenek. Ezeket a missziók kulturális működése fogja jobban érdekelni. A katolikus missziók 41.392 iskolát tartanak fenn 1,889.189 tanulóval, a protestánsok elemi iskoláinak száma 46.580, — 2,165.842 tanulóval. Ezekhez járulnak a főiskolák, minők a beiruti, pekingi, tokiói katolikus egyetemek, a sanghai és tiensini kereskedelmi főiskolák, a híres trichinopolisi jezsuita kollégium és a nagyszámú leginkább amerikai alapítású protestáns egyetemek és főiskolák. Hogy Afrika gyarmataiban ma az angolok az általános iskolakötelezettség bevezetésére gondolhatnak, azt saját bevallásuk szerint a hithirdetőknek köszönhetik, akik nagy türelemmel és jól kigondolt módszerrel szoktatták a csavargó természetű néger gyermeket az iskolába. A humanisztikus szempontok is nagyon figyelemreméltók: a katolikusok a missziókban fenntartanak 1.400 árvaházat 80.847 árvával és 649 kórházat 108.012 beteggel. A protestánsok nagyobb anyagi erők birtokában e téren még többet tesznek. Náluk különösen ki van fejlődve a missziós orvosi intézmény, mely a katolikusoknál csak újabban alkotja intenzív figyelem tárgyát. A misszionáriusok örök érdeme marad az is, hogy a szegényebb bennszülötteket védelmükbe vették az európai vagy amerikai gyarmatosok kizsákmányolása és embertelen kegyetlensége ellen. Az ő agitációjuknak volt köszönhető az Afrikát elnéptelenedéssel fenyegető szörnyű rabszolga-kereskedés és az ezzel kapcsolatos arab razziaák megszüntetése. Újabbban a Népszövetségnél szólaltak fel a Kínát megmérgező ópium-kereskedés és a négereket kizsákmányoló kényszermunka ellen. Mindenütt mint az elnyomottak védői s a visszaélések üldözői jelennek meg. Ez a szerepük ma sem veszített fontosságából. P. Gusinde, P. W.

Schmidtnek, az említett etnológusnak tanítványa, ki nemrég érkezett vissza a dél-brazíliai bugre-indiánok közül, a sankt-gabrieli missziós kongresszuson elmondotta, hogy az Orinoko mentén elterülő áthatlan kaucsukerdők mélyén naponként vérlázító igazságtalanságok történni. A fehérek élvezetes sportnak tartják az indiánvadászást. Az indiánusoktól a fehér gyarmatosok apjuk vagy öregapjuk által csinált adósságra hivatkozva kaucsuktejet követelnek s aki hiányosan hozza be a követelt mennyiséget, azt véresre korbácsolják, úgyhogy sokszor eszméletét veszti. Egész törzseket irtanak ki a fehérek. Így a tűzföldi Ona-indiánok közül, kiknek életét szintén a helyszínen tanulmányozta P. Gusinde, ma már csak 230 egyén él, holott a 80-as években még 4.000-en voltak. Ezeket szintén vadászatokkal és sztrichninnel pusztították ki az odavándorolt fehér telepesek. Ezekkel a mindenre kész kalandorokkal, a művelt emberiség szeméttel szemben a hithirdetők képviselik a vadak előtt az igazi keresztény civilizációt. Ha ők nem volnának, bizony a fehér ember csak mint erkölcstelen, ateista vadember volna ismeretes a bennszülöttek előtt.

Persze mindezek ideális szempontok. És ezen ideális szempontok a hithirdetőt sokszor összeütközésbe hozzák a materiális célokat követő gyarmatosokkal. Végeredményben azonban a hithirdetés materiális előnyöket is nyújt. A francia kormányférfiak például nem ideális okokból lettek az utóbbi években a missziók barátai. Észrevették, hogy a hithirdetők iskolái a francia nyelv ismeretét terjesztik, miáltal a francia iparnak és kereskedelemnek is jó szolgálatot tesznek, mert az a külföldi, aki a francia nyelvet ismeri, inkább fog Franciaországban árut rendelni, mint aki a nyelv ismeretével nem bír.

[Sokat beszélnek most Páneurópáról. És ezt a Páneurópát szembeállítják Amerikával. A valóságban nemsokára egy új front fog kialakulni: a fehérek egységes frontja a színes ázsiaiakkal szemben. Európát az eddiginél is nagyobb válság fenyegeti, tudniillik a keleti népek versenye az ipar terén. Japán, Kína, India azelőtt piacok voltak, most erősen industrializálódnak. Elő-India máris a 8. helyet foglalja el a világ ipari államai körében, jóllehet lakóinak 75%-a még földműves és 95%-a falulakó. Gyapotgyártmányokban máris fedezi saját szükségleteit. Kínában a gyapotot feldolgozó gyárak száma 1913—26 között megnégyszereződött és ha e hatalmas birodalom leveti az európai hatalmak által rákényszerített gazdasági béklyókat, akkor mérhetlen természeti kincseit teljes erővel fogja kitermelni és feldolgozni. Japánban 1890-ben csak 200 gyár volt, 1920-ban 25.000, két és félmillió munkással. Az ázsiai népek kénytelenek iparukat fejleszteni, hogy szaporodó népességüket eltarthassák. A népszaporodás aránya Európában 1.2%, Ázsiában 4.6%. Itt nem segít más, csak a kivándorlás vagy az industrializálódás.

Amily mértékben fejlődik azonban az ázsiai ipar, oly mértékben nő Európában a munkanélküliség, mert az ázsiai ipar hatalmas versenye gazdasági hatását éreztetni fogja nemcsak az ázsiai államok belterületén, hanem elsősorban Óceánia szigetvilágában is, ahol a kereskedelem máris a kínaiak kezén van. A versenyben győzhetetlenné teszi az ázsiaiakat a rendelkezésükre álló munkaerő olcsósága.

Japánban 1923-ban a gyárakban több volt a női, mint a férfimunkás. A 14 éven aluli gyermekek száma 73.000 volt, ezekből 15% fiú és 85% leány. A női munkások számára valóságos kaszárnyák épültek, ezek közül 20 olyan akadt, melyben 6—8 asszonynak jutott egy ágy. Sanghaiban a kínai gyárak 13%-ban, az angolok 17%-ban, az olaszok 46%-ban, a franciák 47%-ban alkalmaztak női munkaerőt. Ugyanott a gyermekmunka aránya a kínaiaknál 10%, az európaiaknál 60%. A munkaidő mindenütt 12, 14, sőt 16 óra. Az emberi erőnek ez a kiuzsorázása kevésbé volna lehetséges, ha a pogány szellemet felváltaná a kereszténység szelleme, mely az emberi méltóságról vallott elveivel a munkás védelmét szolgálja, igényeit magasabbakká teszi és így kiegyenlíti azt a nagy egyenlőtlenséget, mely az európai munkaerővel dolgozó iparunk és az ázsiai ipar közt fennáll. A verseny tehát Európa és Ázsia között kevésbé lesz gyilkos Ázsia krisztianizálódása esetén. A hithirdetők ezt a problémát is szem előtt tartják és a szaléziak például tevékeny akciót folytatnak a jobb kereseti viszonyok érdekében.

Végül még a tudományos érdekeket is fel lehetne sorakoztatni a hithirdetők mellett. Az etnológia, a lingvisztika, a földrajzi, az orvos-és természettudományok terén a hithirdetők kiváló érdemeket szereztek.

Vájjon az elvéhdedett Európa és az anyagias Amerika talál-e magában annyi idealizmust és lelki erőt, hogy a világtörténelem sorsdöntő óráiban feladatát felismerve keresztényekké tegye Ázsia és Afrika népeit? Ezen joggal kételkedünk. Maga az egyház is kételkedik ebben, azért sürgeti a bennszülött papság nevelését és a hierarchiának teljes kiépítését a misszionált területeken. Az úttörő munkát fehérek végzik, a színes népek teljes megtérítése azonban saját fiaik feladata. De ez az úttörő munka is egy végső nagy erőfeszítést kíván a keresztény európai és amerikai intelligenciától és úgy lehet, ebben az erőfeszítésben a magunk megújhodását is találni fogjuk. Hazánk, mely minden nagy európai kultúrmozgalomból kivette részét, a missziók ügye iránt is nagy érdeklődést tanúsít. A katolikusok gyűjtései nagy szegénységünk dacára is emelkedő irányzatot mutatnak és 1928-ban elérték a 100.000 pengőt az 1927-i évi 80.000 pengővel szemben. Egyesek és testületek 29 bennszülött kispap nevelését vállalták. Künn a missziókban, különösen Kínában 13 magyar pap és 8 fráter, illetőleg teológus (köztük orvos és mérnök) dolgozik. Apácáink közül is vagy negyvenen mentek a pogányok közé, közülük 10 kalocsai nővér Famingfuban, a kínai magyar missziós kerületben működik. Hazai szerzetes rendjeink az egykori Juliánok nyomdokába lépve hithirdetést vállalnak, sőt egy kizárólag missziókkal foglalkozó rend, az Isteni Ige Társulata, immár két házat alapított Budatétényben és Kőszegen. Missziós orvosi intézményünk, sajnos, a sokat ígérő kezdet után ellankadt.

Seipel hangoztatta, hogy a gyarmatokkal nem bíró kis államok hithirdetői sokkal nagyobb sikerrel tudnak dolgozni a missziókban, mint az imperializmusuk által gyanússá vált nagy birodalmak alattvalói. Ezen kis államok közt Magyarország bizonyára nem marad el a többi mögött az egyetemes keresztény törekvés szolgálatában.